

GES I

VALENCIÀ

CPFPA PATERNA

ELS DIFTONGS I ELS ACCENTS

1

Els diftongs:

La síl·laba:

Cada un dels colps de veu amb què pronunciem una paraula s'anomena síl·laba: sa-ba-ta, plat, à-nec. Així sabata té tres síl·labes, plat en té una, i ànec en té dues.

Cada síl·laba té com a mínim una vocal, que és el nucli de la síl·laba

De vegades en una mateixa síl·laba trobem dues vocals que pronunciem en un sol colp de veu: cau-re, riu-re, bui-dar, seu-re... Aquests grups de vocàlics s'anomenen diftongs. És a dir qualsevol vocal més -i, -u formen diftong.

Els diftongs poden ser:

decreixents:

- ai, -ei, -oi, -ui. exemples: mai, rei, noi, vuit,
- au, -eu, -iu, -ou, -uu. exemp: cau, seu, viu, nou, duu

creixents:

- qua, -qüe, -qüi, -quo.: quatre, eqüestre, obliquïtat aquós
- gua, -güe, -güi, -guo. aigua, llengües, pingüi, aiguós

OBSERVACIONS

- Teniu en compte que -ia, -ie -ua -ue no són diftongs per tant paraules com far-mà-ci-a, ci-èn-ci-a, co-lò-ni-a ...són esdrúixoles
- Fixeu-vos que els diftongs decreixents a més de dues vocals en contacte sempre porten davant -q, o -g
- La -i, i la -u de vegades són consonants i per tant no formaran diftongs, poden ser:

inicials de paraula: iogurt, iaia, ianqui

inicial de síl·laba: jo-ia, no-ia, ca-uen

EXERCICIS:

1. Separeu per síl·labes les paraules següents.

pintura	pin-tu-ra	caminar
genoll		papallona
lluna		polític
patata		llibreta
botiga		jove
pintor		tabac
granota		cadena
figura		girafa

2. Encercleu els diftongs de les paraules següents:

seure	empaitar	xerraire	remei
escriure	gairebé	esportiu	neu
clau	cuina	buida	aire
eina	tauró	dijous	dinou
aplaudir	viure	correu	reina
ciutat	moure	boira	treure

3. Encercleu els diftongs de les paraules següents:

aguantar	quant	quatre
llengües	quantitat	llengua
quadre	cinquanta	qualitat
qüestió	quan	aigües
quota	següent	pasqües

4. Encercleu els diftongs de les paraules següents:

aigüera	feina	lleï	ploure
avui	bou	buida	pasqües
paraigua	taulell	esportiu	duus
aire	enlaire	astronauta	veniu
riure	quantitat	creure	deu
frequënt	seure	vuit	empaitar

5. Encercleu les -i i les -u que fan funció de consonant a les paraules següents:

illa	noia	queien	puça
reia	joieria	xemeneia	seuen
treuen	veien	creuen	creies
claraboia	pila	unitat	llapis

6. Amb les paraules següents, feu dos grups

veien, sombreia, mouen, lluita, feina, riu, aire, boira, tréiem, coure, seure,
mai, sombreien, baieta, motiu, cauen, tauró, séiem

a) la -i o la -u formen diftong

b) la i o la u són consonants

Accentuació

Tota paraula de més d'una síl·laba en té una de més forta que anomenem síl·laba tònica, la resta de síl·labes son anomenades àtones
 exemples: casa > "ca" és la síl·laba tònica i "sa" la síl·laba àtona

botiga > "ti" síl·laba tònica, "bo", "ga" síl·labes àtones

Segons en quin lloc estiga la síl·laba tònica tindrem paraules planes, agudes o esdrúixoles.

- Quan la síl·laba tònica és la última la paraula és aguda: caragol, llegum
- Si la síl·laba tònica és la penúltima tindrem una paraula plana: nevera, acte
- Quan la síl·laba tònica és l'antepenúltima la paraula és esdrúixola: colònia, llàstima

Tipus d'accents:

Tenim dues classes d'accents un d'agut o tancat ' i d'altre obert o greu ` , segons la vocal siga oberta o tancada. La vocal a sempre porta l'accent obert, la i, i la u sempre el porten tancat, la e i la o, el poden portar tant obert com tancat: cabàs, síl·laba, pallús, café, elèctric, història, camió

Regles d'accentuació

- S'accentuen les paraules agudes que acaben en: -a, -e, -i -o, -u, -as, -es, -is, -os, -us, -en, -in
 Perpinyà, café, cigró, camí, ningú, cabàs, revés, pastís, arròs, autobús, comprén, Berlín.
- Accentuarem les planes que no acaben en cap de les terminacions anteriors o que acaben en consonant:
 túnel, dèbil, bolígraf, simpàtic, estómac.
- Les esdrúixoles les accentuarem totes.
 dàlies, justícia, clínica, esdrúixola, història,

Accent diacrític

Quan dues paraules, generalment d'una sola síl·laba, s'escriuen igual les diferenciem amb un accent que anomenem diacrític:

Pren el te a les cinc / té unes sabates verdes

bé béns	be, bens lletra, ovella
bóta, bótes recipients de cuiro	bota; botes calcer
déu, déus divinitat, adéu	deu, deus numeral verb deure, font.
dóna, dones del verb donar	dona, dones sexe femení
és del ver ser	es pronom feble
féu perfet simple del ver fer	feu territori feudal, del verb fer
fóra perfet simple del ver ser	fora adverbí o preposició
mà extrem del braç	ma possessiu
més quantitatiu	mes possessiu o part de l'any
mèu, mèus veu del gat	meu, meus possessius
mòlt molta, molts, moltes del verb moldre	molt molta, molts, moltes quantitatiu
móra, móres fruita	mora, mores musulmana
nét, néta fill del fill	net, nets no brut
ós, óssos animal bosca	os, ossos esquelet
pèl, pèls pilositat	pel, pels contracció per+els
què relatiu o interrogatiu	que relatiu o conjunció
sé verb saber	se pronom feble
sí, sí afirmació	si, condicional, nota musical
sóc del verb ser	soc calcer de fusta
sòl, sòls terra	sol, sols verb soler, astre
són verb ser	son ganes de dormir
té verb tenir	te infusió, lletra, pronom
ús usar	us pronom feble
véns, vénen del ver venir	vens, venen verb vendre
vós tractament formal	vos pronom feble

EXERCICIS:

1.- Subratlleu la síl·laba tònica d'aquestes paraules:

regular	lliure	turisme	formal
misteri	ratlla	jove	consell
institut	acord	casualitat	ganivet
programa	gener	disbarat	llegum

2.- Classifiqueu les paraules següents segons si tenen planes agudes o esdrúixoles i subratlleu la síl·laba tònica:

quilòmetre, notícia, cordill, doctor, onada, raspall, forner, jornal, nevera, acordió, sabó, abril, targeta, hospital, corral, casa, llàstima, farmàcia, jardí, mudat, closca, parell, cèntim, illa, sucre, dissabte, químic parella, alegria, pardal, càrrega, córrer, pàgina, músic, papallona, dèbil, ànima, notícia, fireta, tècnica, mecànic, advocat, música, compte,

agudes

planes

esdrúixoles

3.- Accentua les següents paraules agudes:

matalas	mullat	caixo	ramon
excursio	arros	pagar	llumi
ninot	paper	algu	curios
reves	paret	sabo	meitat
llampec	hostal	lleo	camins
cami	diner	govern	llico

4.- Accentua les paraules planes següents:

manec	facil	hipopotam	semafor
agulla	debil	motxilla	rapid
electric	examen	music	ultim
poesia	llunes	inutil	princep
correr	diposit	col·legi	beure
oncle	cervol	claxon	guardiola

5.- Poseu l'accent en les següents paraules esdrúixoles:

justicia	pagina	aguila	avia
clinica	fisica	tecnica	historia
quilometre	bruixola	milionaria	anima
centimetre	memoria	maquina	serie
esglesia	bustia	epoca	continua
fabrica	gracia	perdua	electrica

6.- Accentueu si cal les paraules següents i després agrupeu-les en agudes, planes, i esdrúixoles

gairebe, unic, llastima, sindria, gimnastica, botiguer, universitat, simpatic, quadern, futbol, cangur, rapid, quimic, llumins, condicio, arbitre, claxon, pagina, tornavis, dema, amunt, terreny, algun, cosi, satel·lit, oncle, creixer, anec, carrec, cosina.

agudes planes esdrúixoles

7.- Accentueu aquestes paraules i feu-ne dos grups segons que l'accent siga agut o greu:

perque, apren, encen, esten, molestia, empren, japones, bestia, coneixer, ofen, interes, aten, apareixer, paciència, enten, veste, pages, preten, estrenyer, compren, suspen, promes, depen, frances

accent agut accent greu

8.- Accentueu aquestes paraules i feu-ne dos grups segons que l'accent siga agut o greu:

estomac, allo, tauro, proxim, pero, repos, correr, porro, arros, formula, diposit, carbo, això, tombola, espos, copia, domino, historia, perillos

accent agut accent greu

9. Accentua les paraules que porten accent diacrític

- Només te unes sabates noves	- Diu que vindrà el mes que ve
- M'agrada el te amb llimona	- Aquestes son germanes
- Aquell xicot es ben ros	- Jo ja no en se mes
- M'han dit que es diu Lluís	- De que em parles?
- Es pren el café sense sucre	- M'agradaria que vingueres aviat

- Diu ma germana que vingues
- Hi te la ma trencada
- S'ha fet mal a la ma
- Ara son les dotze
- Aquesta tarda tinc molta son
- Aquest gos te el pel ben roig
- Aneu pel camí que us diré
- Arribarem pel lloc mes impensat
- Ja li surt pel a la cua
- Ja està be del tot
- Cada dia ho fa mes be
- Encara no te els plats nets
- Els meus nets ja son molt grans
- Nosaltres som nets i polits
- Han arribat els seus fills i els seus nets
- En vull mes
- Ra fou el deu egipci del sol
- Cada vegada el sol es mes car
- Els socs son el calcer de les terres humides

- Es un os negre
- S'ha trencat un os de la ma
- Aquell os pren el sol
- Rosega un os
- Jo no soc pas italià
- Dormia com un soc
- Mira que arribes a ser soc
- Soc jo
- S'ha comprat unes botes noves per caminar per la muntanya
- Totes les botes son plenes de vi blanc
- Les botes que porte em fan mal
- Omple les botes de moscatell
- Era un sol ressec i pla com el palmell de la ma
- Feu expropiar el bens del seus súbdits i se'ls quedà
- A la pastisseria venen un pastís de mores molt bo
- Les dones mes valentes son ací
- La dona no em dona el regal

L'APOSTROFACIÓ

Es produeix una **elisió** quan desapareix la vocal final de la paraula al prendre contacte amb la vocal inicial de la paraula següent. Aquesta elisió s'indica en l'escriptura amb una **apòstrof**. Exemples: leconomia (l'economia); lorella (l'orella).

NORMES GENERALS D'APOSTROFACIÓ:

- ↪ S'apostrofa l'article **el** o **la** quan la paraula següent comença amb **vocal** o amb **h** (veure exemples del quadre).
- ↪ S'apostrofa la preposició **de** quan la paraula següent comença amb **vocal** o amb **h** (veure exemples del quadre).
- ↪ S'apostrofa entre **pronoms febles** i les **formes verbals** que comencen o acaben amb **vocal** (veure exemples del quadre).
- ↪ Altres més específics:
 - ✓ Davant les **xifres** i els **símbols** quan s'escriuen en lletres: l'1 (l'1), l'E (l'euro), l'XI (l'onze)
 - ✓ Davant de paraules que comencen amb **s** que es pronuncien **es**: l'snack, l'status

NO S'HA D'APOSTROFAR:

- ↪ L'article **la** no s'apostrofa quan aconsegueix les següents condicions:
 1. la paraula siga **femenina**
 2. que comence per **i** o **u**
 3. i siga una **síl·laba àtona**.

Exemples: la **unió**; la **universitat**; la **història**; la **informació**.

↪ Altres més específiques:

- ✓ No s'apostrofa el nom de les lletres: la **erra**, la **ema**.
- ✓ No s'apostrofa els articles **el** i **la**, però sí la preposició **de**, quan la paraula següent comença per **a** en **sentit de negació**: la **anormalitat**, d'**anormalitat**; la **asimetria**, d'**asimetria**.
- ✓ En casos de confusió no s'apostrofes algunes paraules femenines: la **ira**, la **host**.
- ✓ No s'apostrofes quan la **i** i la **u** no són **vocàliques**: de **iogurt**, la **ionosfera**, el **iode**.

LES PARAULES QUE S'APOSTROFEN SÓN:

ARTICLES		el, la	l'		l'article, l'escola
ARTICLES PERSONALS		en, na	n'		N'Anna, N'Empar, N'Antoni
PREPOSICIÓ		de	d'		d'Alboraia, d'anar
PRONOMS FEBLES			davant verb'	darrere verb'	
	Primera persona	Em, me, nos	m'	'm, 'ns	m'agrada, compra'm, riure'ns
	Segona persona	et, te	t'	't	t'estima, dedica't
	Tercera persona	lo (neutre), el, la, los	l'	'l, 'ls	l'encerta, obtindre'l, agafa'ls
	Reflexiu	es, se	s'	's	s'obri, valdre's
	Adverbial	en, ne	n'	'n	n'havien, menja'n

ACTIVITATS

1. Seguint les normes d'apostrofació, posa els articles a les següents paraules:

___ una (hora)	___ ham	___ escàndol	___ aire	___ hora
___ espai	___ Havana	___ Xina	___ iode	___ unió
___ apòstol	___ hippy	___ universitat	___ Corunya	___ senyal
___ Postiguet	___ host	___ handbol	___ ast	___ ema
___ Àfrica	___ Useres	___ stalinisme	___ hall	___ Caire
___ Unicef	___ IVA	___ ESO	___ ONU	___ ira
___ ema	___ andana	___ hawaiana	___ estor	___ aixeta
___ esquaix	___ IBM	___ stop	___ espònsor	___ stop
___ ananàs	___ efa	___ XI	___ asimetria	___ idea
___ ùrna	___ iaio	___ il·lusió	___ urna	___ l

llojo para fotocopiado
hay que tener las soluciones / plana

veina

M

La dièresi

ia ie ua ue.
= NO FORMEN DÍFTONG

que qui }
que qui }

lipa

i-na plana
acaba en vocal

- La dièresi és un signe (¨) que és col·loca sobre les grafies i, u per:
- Que la u dels dígrafs, qu, gu s'ha de pronunciar, per ser els diftongs creixents que, qui, gue, gui: pasqües, obliquitat, llengües, lingüista
 - Que dues vocals contigües no formen diftong, sinó hiatus (i no poden accentuar-se a causa de les regles d'accentuació): veïna/veí, peüc
 - Que els sufixos (-itat), (-idal), (-iment), (-ble) formen hiatus quan se junten amb lexemes acabats en vocal: espontaneïtat, esferoidal, agraiment, irreproducible

apre irreproduir espontane esferoid

Però no posem dièresi en els casos:

- En les formes verbals d'infinitiu, gerundi, futur i condicional dels verbs de la 3a conjugació, el lexema dels quals acaba en vocal: traduir, traduint, traduiré, traduiria...
- Les paraules derivades mitjançant els sufixos -isme, -ista: monoteisme, monoteïsta... Però proïsme que no és una paraula derivada
- Les paraules que acaben en -us, -um: Màrius, harmònim, pòdium
- Les paraules formades pels prefixos: anti-, auto-, co-, contra-, intra-, pre-, re-: antiinflamatori, intrauterí, contraindicació, coincidència, reunió..., però reüll

OBSERVACIONS

- ✓ Cal anar en compte amb algunes paraules com enquesta, antiguitat traïdor, perquè la pronunciació errònia ens pot portar a errades ortogràfiques
- ✓ Algunes paraules poden portar accent i dièresi: lingüística
- ✓ Que els verbs formats amb el sufix -itzar porten dièresi en tots els temps: arcaïtzar, arcaïtzant...
- ✓ Que alguns verbs poden dur dièresi en el lexema: amoïnar, aïllar...

EXERCICIS

1.- Posa la dièresi en les paraules que ho necessiten:

pròisme, riu^oet, àllat, ianqui, linòleum, veinat, coutilització, reüll, boia, peüll^oa,
 ? reïxen, Llúisa, esbalàit, altruisme, atàüllar, reincident, harmòni^oum, genuïna,
 panteista, ruïna, increïble, rai, seqüela, països

2.- Escriu la forma adient dels verbs entre parèntesi als espais buits de les frases següents: ^{balze} Dictar ja eh mots.

- La teva opinió no ha _____ (influir) en al meva decisió
- Els xiquets _____ (fruir) d'allò més sentint la rondalla que els contava l'avi
- El general amenaçà que les seves tropes _____ (envair) el país sense previ avís
- Mai no _____ (agrair) les coses que fan per vosaltres
- En aquella època, la família _____ (posseir) un mas en Sant Mateu
- Han projectat la clínica però encara no l'han _____ (construir)
- Si nosaltres no _____ (contribuir) amb el nostre esforç, qui ho farà?
- Ateneu, no m' _____ (atribuir) èxits que no em pertanyen

3.- Posa dièresi als mots que la necessiten:

- Aquell lingüista posseïa un diccionari bilingüe que li havien proporcionat gratuïtament
- Aquell director no reïx a filmar una bo^oa seqüència de la mort del traïdor
- Com que aquell delinqüent parlava dues llengües amb gran fluïdesa, frqüentava els llocs turístics més àllats on portar a efecte les seves malifetes
- Llúisa es captenia amb una gran espontaneïtat envers el veinat
- Es complaièn a fer un tomb per l'horta perquè havent plogut, la temperatura diürna era agradable
- El distribuïdor no semblava molt eloqüent, però féu l'heroïcitat d'explicar-nos el funcionament de l'harmòni^oum amb pèls i senyals

- És un egoista: mai no es capté amb equitat envers el proïsme
- Sembla increíble, però per una circumstància fortuïta esclatà una guerra que arruinà tots dos països
- No era freqüent; però tanmateix, en aquell moment, l'aigua fluïa per l'aqüeducte
- Màrius mirava de reüll la genuïna ensaimada de Mallorca mentre ens agria l'obsequi

4.- Canvia de nombre les paraules següents:

llengua	_____	lliga	_____
biga	_____	pingüí	_____
berruga	_____	roca	_____
toca	_____	figa	_____
contigua	_____	genuïna	_____
vaca	_____	lluïsa	_____
saga	_____	beduïna	_____
sinagua	_____	suiïssa	_____

5.- Col·loca les dièresis que calga:

genuïns	Glòria	joguet	turgència
autoimposar	ensaimada	atribuïble	Eloïsa
coincidir	proïsme	contrainformació	reullós
proteïna	suiïssa	aqüífer	transeünt
conduïx	conseqüent	raïnat	Raimon
bilingüisme	contribuït	reintrodueix	distribuïdor
conduïa	retribuïreu	beneirà	atribuïm
contribuïxca	agraïsqes	maleirà	esvaïda
contribuïnt	desagraïda	atapeïdes (apretar)	reduïren
agraïm	beneïreu	conduïu	atribuïsqes

92 **TRADUIR**

3ª CONJUGACIÓ EXCEPTE

INFINITIU

Simple: traduir
Compost: haver traduït

GERUNDI

S.: traduint
C.: havent traduït

PARTICIPI

traduït, traduïda,
traduïts, traduïdes

INDICATIU

Present

jo traduesc-isc
tu tradueixes-ixes
ell tradueix-ix
n. traduïm
v. traduïu
ells tradueixen-ixen

Pretèrit indefinit

jo he traduït
tu has traduït
ell ha traduït
n. hem traduït
v. heu traduït
ells han traduït

Pretèrit imperfect

jo traduïa
tu traduïes
ell traduïa
n. traduïem
v. traduïeu
ells traduïen

Pretèrit plusquamperfect

jo havia traduït
tu havies traduït
ell havia traduït
n. havíem traduït
v. havíeu traduït
ells havien traduït

Pretèrit perfect simple

jo traduí
tu traduïres
ell traduí
n. traduïrem
v. traduïreu
ells traduïren

Pretèrit anterior simple

jo haguí traduït
tu hagueres traduït
ell hagué traduït
n. haguérem traduït
v. haguéreu traduït
ells hagueren traduït

Pretèrit perfect perifràstic

jo vaig traduir
tu vas traduir
ell va traduir
n. vam traduir
v. vau traduir
ells van traduir

Pretèrit anterior perifràstic

jo vaig haver traduït
tu vas haver traduït
ell va haver traduït
n. vam haver traduït
v. vau haver traduït
ells van haver traduït

Futur simple

traduiré
traduiràs
traduirà
traduirem
traduireu
s traduiran

Futur compost

jo hauré traduït
tu hauràs traduït
ell haurà traduït
n. haurem traduït
v. haureu traduït
ells hauran traduït

Condicional simple

jo traduiria
tu traduiries
ell traduiria
n. traduiríem
v. traduiríeu
ells traduirien

Condicional compost

jo hauria traduït
tu hauries traduït
ell hauria traduït
n. hauríem traduït
v. hauríeu traduït
ells haurien traduït

SUBJUNTIU

Present

jo traduesca-isca
tu traduesques-isque
ell traduesca-isca
n. traduïm
v. traduïu
ells traduesquen-isquen

Pretèrit perfect

jo haja traduït
tu hages traduït
ell haja traduït
n. hàgem traduït
v. hàgeu traduït
ells hagen traduït

Pretèrit imperfect

jo traduís-ira
tu traduïsses-ïres
ell traduís-ira
n. traduïsseu-ïreu
v. traduïsseu-ïreu
ells traduïssen-ïren

Pretèrit plusquamperfect

jo hagués traduït
tu haguesses traduït
ell hagués traduït
n. haguéssem traduït
v. haguésseu traduït
ells haguessen traduït

Pretèrit perfect perifràstic

jo vaja traduir
tu vages traduir
ell vaja traduir
n. vàgem traduir
v. vàgeu traduir
ells vagen traduir

IMPERATIU

tradueix-ix
traduesca-isca
traduïm
traduïu
traduesquen-isquen

Els determinants:

15

Són elements lèxics que normalment acompanyen el substantiu i acoten i concreten la seva significació

L'article

Davant els noms i els substantius fem servir les formes *el, la, els, les* que anomenem articles i que concorden en gènere i nombre amb els substantius

OBSERVACIONS

L'article s'omet

- davant els dies de la setmana quan s'usen amb valor adverbial: anirem dissabte, però no quan indiquen repetició: tots els dilluns vaig al cinema
- davant dels infinitius: caminar és saludable, però quan s'utilitzen com a substantius cal emprar-lo: el dinar era d'allò més bo
- davant la conjunció *que*: que ploga massa no és bo

En les enumeracions si s'usa l'article davant el primer mot també caldrà usar-lo davant de tota la resta: vam visitar les esglésies, els palaus els museus

Però si les paraules són del mateix gènere, nombre i estan relacionats semànticament, podem ometre'l a partir del segon element:

Apostrofarem els articles *el, la* quan van davant d'un nom que comença per vocal o h muda: l'home, l'arbre, l'hora, l'olla...

Estalvi de l'apòstrof

- No apostrofarem els femenins que comencen per u i àtones: la universitat, la història, la idea, la humitat
- Davant algunes paraules no apostrofem per evitar confusions: la ira (ràbia) lira (instrument antic)
- Tampoc davant les paraules *host* i *una*(hora) la host del cavaller, és la una de la tarda
- En les paraules que comencen pel prefix *a-* amb valor negatiu:

la anormalitat, la asimetria....

- Davant el nom de les lletres:

la ema , la efa...

- Davant una h aspirada: la hawaiana, el hobby. Però hi ha paraules estrangeres que ja han estat adaptades ortogràficament i per això les apostrofarem: l'hàmbster, l'hoquei, l'handbol...

- Quan la i o la u són consonàntiques:

El iogurt, la hiena, la iaia, el iaio...

OBSERVACIONS

- Davant de les sigles seguirem les regles generals de l'apostrofació: l'FBI, l'IVA, l'ONU, però la UGT, la UNICEF, la INTERPOL, perquè comencen per i, u àtones
- També apostrofarem davant dels símbols: l'1 de gener, l'11de setembre...

L'article personal:

Podem utilitzar l'article el, la, en, na, davant els noms propis, seguint els mateixos criteris d'apostrofació que en l'article determinat:

l'Antoni, la Marta. l'Hilari, l'Úrsula, n'Àngela, en Jaume, na Carme

- L'article personal es només recomanable als nivells informals

Les contraccions

Quan les preposicions a, de, per van davant els articles el, els es produeixen el que anomenem articles contractes o contraccions

preposició+article	>	contracció
a + > el	al	> vaig al cinema
de + > el	del	> vinc del camp
per + > el	pel	> passege pel poble
a + > els	als	> parla als amics
de + > els	dels	> parla dels llibres
per + > els	pels	> camine pels llacs

	neutre	singular		plural	
		masculí	femení	masculí	femení
1r grau	açò	est/aquest	esta/aquesta	estos/aquests	estes/aquestes
2n grau	això	eix/aqueix	eixa/aqueixa	eixos/aqueixos	eixes/aqueixes
3r grau	allò	aquell	aquella	aquells	aquelles

OBSERVACIONS

- Els demostratius neutres açò, això, allò, s'usen per a referir-se a una cosa indeterminada, només poden ser pronoms ja que substitueixen a una frase sencera o una cosa no determinada: agafa això i deixa-ho al calaix. Allò que deies no és cert
- Les formes simples est, eix... s'utilitzen en el llenguatge informal o col·loquial, en els registres formals i literaris cal emprar les formes reforçades: aquest, aqueix...

EXERCICIS:

1.- Ompli els buits de les frases següents amb els demostratius que hi falten:

- _____ matí he sentit per la ràdio qu pel maig vindrà Bruce Sprigsteen
- _____ grup nord-africà que actuà als Vivers tornen _____ any
- Espere que _____ vesprada faça millor temps
- _____ vesprada a l'illa de Santorini, va ser el millor de tot el viatge
- Hem escoltat _____ cinta moltes vegades. ¿Per què no poses _____ de Tracy Chapman que et vaig gravar?
- _____ llibre que tens a les mans, me'l regalà l'Albert
- _____ carta és de Roser; l'he rebuda _____ matí
- No puc donar-te _____ informació que em demanes. Ho sent, però _____ no ho puc fer
- Estic més que farta d' _____ directora. Es passa tot el deia manant: fes _____ fes _____
- _____ bar m'agrada molt, i a més no tinc son
- Ací, en _____ hotel s'està molt bé

- Es quedà meravellada davant _____ exposició
- Comença a agradar-me _____ de venir tots els dilluns

Possessius

Indiquen la relació o pertinença d'alguna cosa respecte al nom que determinen

Formes dels possessius:

Aquestes formes són les més emprades:

Formes tòniques:

	singular		plural	
	masculí	femení	masculí	femení
1a persona(de mi)	meu	meua/meva	meus	meues/meves
2a persona(de tu)	teu	teua/teves	teus	teues/teves
3a persona(d'ell/d'ella)	seu	seua/seves	seus	seues/seves
1a persona(de nosaltres)	nostre	nostra	nostres	nostres
2a persona(de vosaltres)	vostre	vostra	vostres	vostres
3a persona(d'ells/d'elles)	seu llur	seua/seva llur	seus llurs	seues/seves llurs

Formes àtones:

	singular		plural	
	masculí	femení	masculí	femení
1a persona(de mi)	mon	ma	mos	mes
2a persona(de tu)	ton	ta	tos	tes
3a persona(d'ell/d'ella)	son	sa	sos	ses

OBSERVACIONS

- Els possessius tònicos poden anar davant o darrere del nom al que determinen. En ambdós casos solen anar acompanyats de l'article: el meu gos, la meua germana la meua gata, els nostres abrics, els seus amics

- Els possessius àtons són arcaics, i sols s'utilitzen amb alguns noms de parentiu o amb algunes paraules molt determinades: mon, pare, ma casa, ma vida, Ses Majestats. També s'usen en poesia.
- Les formes llur i llurs sols s'usen en registres cultes

EXERCICIS:

1.- Substitueix els possessius àtons pels possessius tòpics:

- Ma vida resulta divertida
- Sa mare ja ha rebut el pagament de l'assegurança
- No li ho digues a son pare perquè acabarà deprimint-se
- Ta germana encara no ha eixit de classe
- Mos germans són tots uns pesats
- Demà demanarà diners a ses cosines
- Com no els ho ha de dir a sos pares
- Aquest més hi haurà obres a ma casa

2.- Poseu el possessiu que més convindrà:

- Jo estimo _____ germans (de tu)
- M'agrada veure't amb _____ abric(d'ella)
- _____ gos té una malaltia rara
- _____ company (de nosaltres) ha fugit a París
- No puc suportar _____ (de vosaltres)
- _____ condició (de nosaltres) és senzilla: abandoneu el negoci

Estic content de trobar-me _____ amigues(de tu)

3.- Completa els refranys següents amb els possessius àtons:

- Les festes has de guardar i _____ pare i mare honrar
- La vida per _____ senyor perdràs abans que l'honor
- Cada u plora _____ dol a la llum de _____ cresol
- Qui el perill desestima és autor de _____ ruïna
- La cabra per _____ pecats _____ genolls porta pelats
- De _____ punts, potser riuràs més de _____ diners no menjaràs

- Cada ovella amb _____ parella
 - Cada u en _____ ofici, es pensa ser rei
 - Tota festa té _____ vespra
 - Talla més _____ llengua que les tisores d'un sastre
- 4.- Fes l'equivalent d'aquestes frases usant les formes llur i llurs
- Els invitats s'han deixada oblidada la seva cartea
 - Jaume i Carme volen les seves liquidacions
 - Els seus contractes els té el notari
 - Elles tenen el seu vehicle
 - Ramon i Albert usen el seu propi codi

El verb

21

Poden diferenciar un verb d'un nom o un adjectiu perquè ens dóna unes informacions diferents, és a dir, un verb ens indica persona i temps cosa que no passa amb les altres categories gramaticals.

- Els verbs expressen estats, modificacions, processos i situa les coses en el temps, per això és l'element lèxic que admet més variacions per indicar:
- La **conjugació**: la determina la vocal temàtica: -a 1a, -e 2a, -i 3a, així tenim verbs com cantar, témer/batre, dormir
- La **persona**: 1a jo, 2a tu, 3a ell/ella
- El **nombre**: singular, plural
- El **temps**: present, passat, futur
- El **mode**: indica l'actitud del parlant; *Indicatiu*: expressa una cosa o un fet que es realitza efectivament en la realitat > Vinc amb l'autobús; *Subjuntiu*: El verb expressa accions que només existeixen en el pensament (desitjos, dubtes, possibilitats..). >Vull que vinga a dinar
Condicional: la realització de l'acció verbal depén d'una condició > Vindria si poguera. *Imperatiu*: El verb expressa ordres > ¡Veniul!
- L'**aspecte**: L'acció expressada pel verb està acabada: *perfectiu* > va menjar, L'acció expressada pel verb encara no ha arribat al seu terme: *imperfectiu*: anava
- La **veu**: *activa*, el subjecte realitza l'acció expressada pel verb: Pere llig una novel·la
- *Passiva*, el subjecte rep l'acció verbal: La novel·la és llegida per Pere

La conjugació verbal:

Els verbs es classifiquen en tres grups o conjugacions segons la vocal temàtica:

- 1a conjugació: verbs acabats en -ar: cantar, parlar, menjar...
- 2a " : verbs acabats en -re/-er: batre, ploure./témer, córrer
- 3a conjugació: els verbs acabats en -ir: dormir.../patir...

Tots els verbs de la 1a conjugació són regulars, excepte: **anar i estar**

En la 2a conjugació la major part dels vers són irregulars: **conec/coneixes; nasc/naixes; coc/cous...**

Hi ha unes formes verbals que anomenem **impersonals** perquè no tenen marca de temps ni de persona:

Infinitiu: parlar, menjar, batre, témer, córrer, dormir...

Gerundi: parlant, menjant, batent, tement, corrent, dormint, patint...

Participi: parlat, menjat, batut, temut, corregut, dormit, patit...

EXERCICIS

- 1.- D'un adjectiu se'n pot formar un verb. Busqueu de quin adjectiu provenen aquests verbs:

refredar
engrandir
emmalaltir
enriquir
facilitar
enfortir
envellir
endolcir
empitjorar
emplenar

- 2.- Classifica els infinitius següents segons la seva terminació:
poder, escriure, vibrar, veure, entrar, avenir-se, caure, surar, sentir,
conèixer, caure, saber

1a conjugació 2a conjugació 3a conjugació

- 3.- Classifiqueu les següents formes verbals segons la conjugació que els corresponga:

amaguem, bevien, començava, corria, barrejàveu, jutjava, conduïm,
aprendríeu, dedicava, aplaudiu, bullia, carrega, treu

1a conjugació 2a conjugació 3a conjugació

- 4.- Classifiqueu les següents formes verbals segons siguin infinitiu, gerundi o participi:

treure, cantant, mirant, seure, fets, vista, mullant, dinar, sentir, girat,
dient, moure, regant, bullits, explicar, començant, viscuda, mirat,
saltant, conduint.

infinitiu gerundi participi

L'indicatiu: el present

Els temps del mode indicatiu són: present, imperfet, indefinit, perfet simple, perfet perifràstic, plusquamperfet, futur i condicional.

El present d'indicatiu:

	1a -ar	2a -er/-re	3a -ir*
jo	parl-e	tem bat	dorm pat-esc
tu	parl-es	tem-s bat-s	dorm-s pat-eixes
ell/ella	parl-a	tem bat	dorm pat-eix
nosaltres	parl-em	tem-em bat-em	dorm-im pat-im
vosaltres	parl-eu	tem-eu bat-eu	dorm-iu pat-iu
ells	parl-en	tem-en bat-en	dorm-en/pat-eixen

*Els verbs de la 3a conjugació, tenen dos models el incoatiu= *patir* i el pur = *dormir*.

- La 1a persona del present d'indicatiu pot presentar també el morfema -o: *parlo, temo, bato, dormo, pateixo*, o no portar-ne cap: *parl, tem, patesc, dorm*
 - En els vers acabats en -iar com canviar, estudiar, estalviar... cal pronunciar planes les persones 1a, 2a, 3a, del singular, i 3a del plural canvie, estudië, estalvie, canvien, estudiën, estalvien
 - Quan el lexema dels verbs de la 1a conjugació acaba amb -c, -ç, -g, -j es produeixen transformacions ortogràfiques: *tancar>tanque/tanca; caçar>cace/caça; pujar>pugé/puja*.
 - Els verbs incoatius només tenen l'infix -eix en els presents (indicatiu, subjuntiu, imperatiu)
 - Alguns verbs de la 3a conjugació admeten les dues flexions, la pura i la incoativa: *afegir, engolir fregir, llegir vestir, mentir, teixir, vestir...*
 - La 1a persona del singular d'alguns verbs de la 2a acaben -c: *caure>caic; traure>trac, tindre>tinc*, per analogia, algunes vegades, s'aplica indegudament a altres verbs que no la porten: *vullc, *senc, *perc quan les formes correctes són: *vull, sent, perd*, i també s'estén a alguns verbs de la 3a. conjugació com *dorc* per *dorm*.
 - Els verbs de la 1a conjugació són gairebé tots regulars excepte *anar, estar*.
 - Els verbs de la segona conjugació són els que tenen l'infinitiu acabat en -er o -re, i són quasi tots irregulars
- a) Verbs velaritzats
- La primera persona del present d'indicatiu d'aquests verbs acaba en -c (consonant velar): *atendre>atenc;*

- Alguns verbs fan com:

<u>beu(re)</u>	canvien la-u del lexema per -v: com ploure, moure, deure,...
bec	dec
beus	deus
beu	deu
bevem	devem
beveu	deveu
beuen	deuen

- Altres segueixen el model cloure

<u>clou(re)</u>	aquestos verbs perden la-u del lexema: creure, riure, plaure
cloc	plac
clous	plaus
clou	plau
cloem	plaem
cloeu	plaeu
clouen	plauen

b) verbs palatalitzats :Aquestos verbs tenen un so velar en la 1a persona del pres.ind: fer>faig, veure>veig

• Alguns verbs de la 3a conjugació:

<u>co(sir)</u>	canvien la vocal del lexema
cus	tus
cuses	tusses
cus	tus
cosim	tossim
cosiu	tossiu
cusen	tussen

EXERCICIS

1.- Classifiqueu els verbs següents segons siguin incoatius o purs:

amanir, agrair, aplaudir, cosir, bullir, collir, cobrir, conduir, corregir, decidir, dirigir, discutir, dividir, ferir, dormir, descobrir, obrir, sentir, sortir, llegir, morir, omplir, partir, servir, fregir, prohibir, reunir, teixir.

incoatius

purs

2.- Escriu el present d'indicatiu dels següents verbs:

	portar	rompre	prémer	servir	sentir
jo	_____				
tu	_____				
ell/a	_____				
nosaltres	_____				
vosaltres	_____				
ells/es	_____				

3.- Fes el mateix amb els verbs següents:

	buscar	jugar	menjar	abraçar	passar
jo	_____				
tu	_____				
ell/a	_____				
nosaltres	_____				
vosaltres	_____				
ells/es	_____				

4.- Llig aquestes frases i completa el paradigma dels verbs corresponents. Les formes que hi falten són regulars.

- Tinc el teu número de telèfon però tu no saps on visc.
- Sé que ja ix de casa, i que té cotxe, però no sap on vivim.
- Sempre ixes a la mateixa hora i sempre tens pressa.
- Quan isc del cine, també ixen del teatre però viviu tan lluny que no podem arribar.

5.- Completa el següent quadre amb les formes verbals irregulars que els corresponen:

fan, estic, va, pots, vull, està, vas, conec, fas, vaig, estàs, fa, estan, duc, faig, puc, van, pot

estar	anar	fer	poder	voler	conèixer	dur
				vols	coneixes	dues
				vol	coneix	duu
estem	anem	fem	podem	volem	coneixem	duem
esteu	aneu	feu	podem	voleu	coneixeu	dueu
			poden	volen	coneixen	duen

L'indicatiu: imperfet

Les formes de l'imperfet són:

estudi -ar / parl -ar	tém -er / bat -re	dor -mir / pat -ir
-ava	-ia	-ia
-aves	-ies	-ies
-ava	-ia	-ia
-àvem	-íem	-íem
-àveu	-íeu	-íeu
-aven	-ien	-ien

OBSERVACIONS

- Els verbs de la segona conjugació acabats en *-oldre*, com *absoldre*, *resoldre*, *dissoldre*... són regulars, es a dir: *absolia*, *resolies*, *dissolíem*... i no **absolvía*, **resolvies*
- Els verbs de la 2a conj. *coure*, *cloure*, *plaure* i els seus derivats (*concloure*, *incloure*, *recloure*, *complaure*, *displaure*...) porten dièresi en totes quasi totes les persones excepte en la 1a, 2a del plural: *cloïa*, *coïes*, però *coïem*, *coïeu*.
- També els vers de la 3ª conj. com *conduir*, *agrair*, *oir*... amb el lexema verbal acabat en vocal porten dièresi en les mateixes persones que els anteriors: *cloïa*, *agraïa*, *oïa*...
- Cal fixar-s'hi en l'accentuació, s'accentuen només la 1a i la 2a persona del plural de totes les conjugacions

EXERCICIS

1.- Identifica, les formes verbals d'imperfet d'indicatiu del text següent:

Practicàvem el llaüt i fèiem les lliçons al *calidarium* o sala calenta a l'hora que tots els monjos eren a la feina. La majoria treballava en una sala del costat de la biblioteca, que anomenaven *scriptorium*, i copiaven llibres escrivint amb plomes d'oca al costat dels finestrals, per no equivocar-se ni en una lletra dels manuscrits que copiaven no deien ni una paraula i s'enteniën per signes. El silenci era com el vestit del monestir...

2.- Completa les sèries següents:

tancar	mirar	rebre	voler	sentir	obrir	servir
tancava			volia			
	miraves			senties		
		rebia			obria	
tancàvem						servíem
	miràveu		volíeu			
		rebien			obrien	

3.- Corregeix les formes d'imperfet d'indicatiu de les frases següents:

• Anabem a la platja amb el trenet i mai no teníen pressa

• Tot es resolvia bé si pujaveu a les barques

• El testament no incloïa cap referència als fills

• Conduïem de pressa quan més plovia

• Feiem les pastes de Nadal quan passava Tots Sants

• Duïes un vestit marró i queïes bé a tot el món

• Veia com es dissollien l'aigua i l'oli

4.- Completa amb la forma d'imperfet d'indicatiu dels vers entre parèntesis que corresponga:

- _____ les quatre i no _____ tornar a casa (ser, voler)

- Ens _____ patir molt, _____ malament (fer, estar)

- Vosaltres _____ la corda però jo no _____ (dur, saber)

- _____ les campanes però no _____ l'IVA (incloure)

- No _____ a València dos amants com nosaltres (haver-hi)

5.- Completa els verbs següents:

prendre	resoldre	fer	creure	dur	caure
prenia					
	resolies				

		feia			
			créiem		
				dúieu	
					queien

6.- Escribe l'imperfet d'indicatiu dels verbs: cloure , conduire, agrair, oir, traduir, argüir, coure

cloure	agrair	oir	traduir	argüir	coure
cloia					
	agraies				
		oia			
			traduíem		
				argüíeu	
					coïen

L'indicatiu: perfet i indefinit

El pretèrit perfet presenta dues formes la simple i la perifràstica:

Pretèrit perfet perifràstic

vaig
vas
va
vam
vau
van

+ l'infinitiu del verb que es conjuga

Les formes del perfet perifràstic seran: jo vaig cantar, tu vas patir, ell va dormir, nosaltres vam batre, vosaltres vau témer...

Pretèrit perfet simple

Les formes del perfet simple són:

	parl-ar	tém-er	bat-re	dorm-ir	pat-ir
jo	-í	-í	-í	-í	-í
tu	-ares	-eres	-eres	-ires	-ires
ell/ella	-à	-é	-é	-í	-í
nosaltres	-àrem	-érem	-érem	-írem	-írem
vosaltres	-àreu	-éreu	-éreu	-íreu	-íreu
ells/elles	-aren	-eren	-eren	-iren	-iren

OBSERVACIONS

- El perfet perifràstic i el perfet simple són sinònims, és a dir poden utilitzar-se en les mateixes situacions: mengí = vaig menjar. Ex. Ahir mengí paella = Ahir vaig menjar paella
- Evita confondre el perfet perifràstic amb la perífrasi verbal de futur, d'us freqüent en castellà *ir a +infinitiu. "voy a comer". Vaig menjar en castellà seria "comí" i "voy a comer" es traduiria per menjaré.

Pretèrit indefinit

Es forma amb el present d'indicatiu del verb haver i el participi del verb que és conjuga:

he
has
ha
hem
heu
han

+ participi del verb que és conjuga

Els participis dels verbs regulars presenten aquestes terminacions:

1a conj. -ar -at parlat	2a conj. -er/-re -ut temut/batut	3a conj. -ir -it dormit
-------------------------------	--	-------------------------------

Ex.: he parlat, heu dormit, han temut, heu dormit...

OBSERVACIONS

- Però hi ha molts participis irregulars, com els dels verbs auxiliars: haver(hagut/haguda), estar(estat/estada), ser(sigut/siguda)
- Altre verbs amb participis irregulars:

admetre	admés/a	cloure	clos/a	cobrir	cobert/a
compondre	compost/a	creure	cregut/da	prendre	pres/a
resoldre	resolt/a	encendre	encés/a	escriure	escrit/a
imprimir	imprés/a	fer	fet/a	fondre	fos/a
prendre	pres/a	morir	mort/a	obrir	obert/a
traure	tret/a	riure	rigut/da	tenir	tingut/da
establir	establert/a	venir	vingut/da	viure	viscut/da

Contrast de pretèrits

Com ja hem vist abans el perfet simple i el perfet perifràstic són equivalents: Pere es va callar = Pere es callà. Es a dir expressen que l'acció verbal ja acabat sense cap relació amb el present

Exemples:

Ahir vaig arribar tard = Ahir arribí tard

Fa dies vas perdre l'autobús = Fa dies perderes l'autobús

La setmana passada van ser les falles = la setmana passada foren les falles

L'any passat vam anar de viatge = L'any passat anàrem de viatge

El pretèrit indefinit expressa una acció verbal del passat però que té relació amb el present

Exemples: Avui he arribat tard

Fa un moment has perdut l'autobús

Aquesta setmana han segut les falles

Enguany hem anat de viatge

EXERCICIS

1.- Conjuga el perfet simple d'aquests verbs:

mostrar	beure	repetir
mostrí		
	bequeres	
		repetí

2.- Conjuga el perfet perifràstic d'aquests verbs:

mostrar	saber	dir

3.- Canvia les formes verbals d'aquestes frases per les del pretèrit indefinit:

Vols dir que això ho deia _____ el diari

Molt bé -vaig dir- _____ a veure si calles

Vam arribar _____ cansats i desmaiats

Mai no arribes _____ a l'hora
 Feien _____ sopes d'all
 Féieu _____ un viatge a l'estranger

4.- Torna a escriure correctament

Ahir vaig a menjar una amanida boníssima
 Avui vam fer festa els de primer
 D'ací un moment vaig a tallar-me els cabells
 L'altre dia vaig a entrar al cine sense pagar
 Demà vaig a casa d'un amic que viu als afores
 Vas a fer això o no vas a fer-ho?

5.- Completa les frases amb la forma de perfet simple que corresponga dels verbs que hi ha entre parèntesi:

La televisió(emetre) _____ imatges trucades de la guerra
 Els xiquets de l'escola(compondre) _____ un poema
 Ells(traure) _____ tots els diners del banc
 Quan tu(obrir) _____ la porta s'(encendre) _____ els llums
 Ningú no es(creure) _____ que jo (fer) _____ el treball

6.- Completa les frases amb alguna de les formes verbals següents: *vaig veure/viu, ha pujat, vas anar/anares, han eixit, vaig dinar/diní, hem comprat, m'he adormit, vaig obrir/obríreu, va guanyar/guanyà, ha parlat, va ploure/plogué*

- Ahir, jo _____ paella
- L'altre dia tu _____ a la piscina
- Avui, nosaltres _____ un disc
- Anit, jo _____ la pel·lícula de la tele
- Ells _____ fa un moment
- L'any passat _____ molts premis
- Aquest matí m' _____ en el tren
- Dimecres passat, vosaltres _____ més prompte
- No puc fer res, ja _____ l'avió
- Ara _____ el president
- Despús-ahir _____ a bots i barrals

7.- Subratlla els adverbis i els determinants temporals de les frases anteriors i classifica'ls segons indiquen

7.- Subratlla els adverbis i els determinants temporals de les frases anteriors i classifica'ls segons indiquen

Ja acabat	No acabat

8.- Completa aquestes frases amb alguns dels adverbis o determinants temporals que has classificat en l'exercici anterior

- _____ va venir de França el teu germà
 _____ hem anat a la platja
 _____ va ser un any per a no contar-lo
 _____ ha eixit sense dir-nos res
 _____ vaig veure la professora de música
 _____ ha tocat la banda de música
 _____ va fer tard i ens vam anar
 _____ van venir amb cotxe
 _____ he anat a l'oculista
 _____ t'he vist per la televisió

9.- Passeu les formes següents del perfet perifràstic al perfet simple:

Perfet perifràstic	Perfet simple
vau beure	
vam buscar	
vau conduir	
vas aprendre	
vas dormir	
vas témer	
vam fer	
vas jugar	
vaig dormir	
van fregir	
vas córrer	
vam dir	
van baixar	
vau pensar	
vas caminar	
va sortir	
van comprendre	